JERNE KIRKEGÅRD

ESBJERG KOMMUNE, UDVIKLINGSPLAN 2019

MOOS
LANDSKABER

INDHOLD

INDLEDNING	4
BAGGRUND	5
PLANENS FORMÅL	7
HISTORISKE FORHOLD OG KARAKTERTRÆK	8
NUVÆRENDE FORHOLD	10
RUM OG STRUKTUR	12
SYDLIG DEL	16
BEHOVSBEREGNING	24
MÅL	27
FORSLAG	29
KONCEPT	30
DEN HISTORISKE KIRKEGÅRD	34
DEN NORDLIGE KIRKEGÅRD	36
AZALEAHAVERNE	38
KROKUSLUNDEN	39
GERANIEHAVEN	40
ANEMONEHAVEN	41
DEN KATOLSKE AFDELING	42
PRYDÆBLEHAVEN	43
DAHLIAPARKEN	44

INDLEDNING

Kirkegårde danner ramme om vigtige begivenheder i vores liv og fortæller historie, både om den enkelte person, om byen og om egnen.

Jerne Kirkegård er en af Esbjerg Kommunes 5 kirkegårde. Den gamle kirkegård i midtbyen er nedlagt som begravelsesplads for år tilbage og fungerer i dag som bypark.

I Esbjergs bysogne vælger man typisk begravelse på en af de kommunale kirkegårde, i landsognene typisk den lokale landsbykirkegård. Der er frit valg for kommunens borgere mellem kirkegårdene, når der skal vælges gravsted, dog kan der være begrænsninger på de mindre landsbykirkegårde afhængigt af kapaciteten.

Udviklingsplanen for Jerne Kirkegård er en nytænkning af kirkegårdens disponering og indretning i et langsigtet perspektiv, bl.a. fordi ændrede gravskikke har gjort det nødvendigt at udvikle kirkegårdens indretning, så den modsvarer behovene.

Esbjergs Kommunale kirkegårde som en del af byens grønne struktur

BAGGRUND

De seneste 10 – 20 års ændrede gravskikke har sat markante spor på kirkegårde over hele landet. Ændringerne skyldes især forskydninger fra kistebegravelse til urnebegravelse og det har medført, at behovet for plads på kirkegårde til begravelsesaktiviteter er mindsket betydeligt. På de fleste kirkegårde kan det derfor opleves, at der er mange ledige kistegravsteder og spørgsmålet er så hvordan de ledige arealer forvaltes og hvordan de præsenterer sig.
Tendensen er samtidig ønsker om- og behov for andre gravstedstyper end de traditionelle.

Kirkegårdens primære funktion er naturligvis stadig at være begravelsesplads for borgerne i Esbjerg Kommune, men også at være rum under åben himmel til sorgbearbejdning og stille refleksion. Som noget nyt er der formuleret et ønske om at undersøge, hvordan kirkegården også kan være et sted for oplevelse og daglig rekreation.
Fra begyndelsen har kirkegården været indrettet med traditionelle, hækindrammede kistegravsteder, kapel, plantebælter, gange med perlesten og relevant udstyr såsom bænke og affaldsbeholdere.

Fra omkring 1970'erne blev kremering mere og mere udbredt, og det har medført anlæg af urnegravsteder, oftest som små kopier af kistegravsteder. Også urnegravsteder i fællesplæne med en plade og inskription vandt frem, ligesom anlæg til anonyme nedsættelser med ukendt placering.

Selvom en del kistegravsteder er overgået til urnegravsteder, præges kirkegården fortsat af en struktur som er tilpasset kistebegravelser.

I Esbjerg bliver ca. 80 % af alle afdøde kremeret og behovet for plads til urnenedsættelser er vokset markant, medens behovet for kistegrave tilsvarende er reduceret. Da urnegrave fylder betydeligt mindre og fredningstiden er meget kortere, er arealbehovet for nedsættelser reduceret og vil fortsat falde, hvorved der bliver tilsvarende mere ledig plads, som overgår til fællesareal.

Dette mønster er en af de væsentligste bevæggrunde for at nytænke kirkegårdens indretning og udseende med nærværende udviklingsplan.

Man skal være opmærksom på, at selv hvor der er store ledige områder, er der også fortsat aktive gravsteder, som familien måske ønsker at benytte i mange år fremover.

Der er i ovenstående lys, at Esbjerg Kommune har ønsket at få udarbejdet en udviklingsplan, der kan fungere som rettesnor for kirkegårdens langsigtede udvikling.

Tidshorisonten er 40-60 år, svarende til et par fredningsperioder for kistegravsteder, velvidende at vi intet kan forudsige om behov og ønsker til den tid.

PLANENS FORMÅL

- at tilvejebringe en plan der kan bevare og fastlægge kirkegårdens status som kirkegård med et varieret udbud af gravstedstyper
- at nytænke kirkegårdens anvendelse og indretning, så forskellige behov og efterspørgsel kan tilgodeses, både i forhold til begravelsesaktiviteter og i forhold til rekreation og refleksion
- at planen kan vedtages og blive retningsgivende for arkitektur, ændringer, drift, udbud og økonomi i en længere årrække
- at drift af kirkegården kan tilrettelægges i et langsigtet perspektiv, både mht. kirkegårdens arkitektur og økonomi

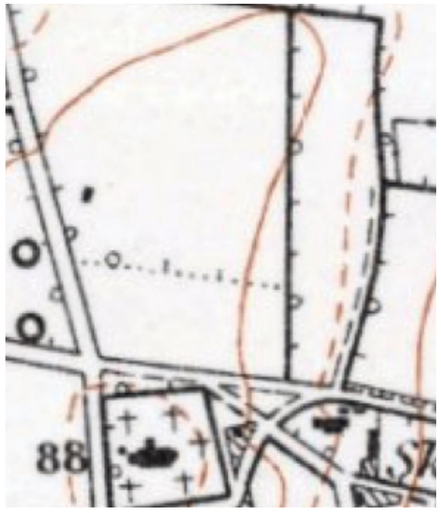
HISTORISKE FORHOLD OG KARAKTERTRÆK

Historien om Jerne Kirkegård tager sin begyndelse før slutningen af 1100-tallet hvorfra kirkens ældste dele stammer. Kirketårnet har tjent som sømærke for Esbjergs sømænd og kirkens omgivelser har undergået mange forandringer siden.

De høje målebordsblade fra perioden 1842-1899 viser Jerne kirkegård som en lille kirkegård, der ligger solitært på en bakke i landskabet omgivet af et stendige.

Lave målebordsblade fra perioden 1901-1971 viser også stendigerne. Gravhøjen sydvest for kirken er ikke vist.

I 1945 er arealet fuldt udnyttet og man er begyndt at udvide mod nord, med en klar afgrænsning ud mod resten af landsbyen i form af en række løvtræer, der mod nord ligger parallelt med Strandby Kirkevej. Beplantningen går helt ud til vejen og det lader til, at man også er påbegyndt en udvidelse mod vest, med samme type rand af løvtræer, som udvidelsen mod nord. Der ligger en bygning øst for kirkegården, kapellet er bygget og man kan ane stendiget og tilplantninger mod nord.
I 1954 er arealet i nordlige udvidelse fuldt udnyttet og man udvider yderligere mod nord. Den markante rand af løvtræer er fældet og der er åbnet ud til Strandby Kirkevej. Man er i gang med en nyplantning nordøst for vejen, hvor den nuværende urnehave er etableret med egen indgang fra vejen. Oplagspladsen er etableret og man kan begynde at aflæse alléstrukturene på kirkegården.
I 1995 og 1999 er den grønne struktur mod nord strammet op i linjerne og lindealléen er synlig. Der er igen påbegyndt beplantning langs Strandby Kirkevej og den nordlige del. Bygningen, øst for den gamle del af kirken, er revet ned og parken er præget af større træer. Beplantningen mod Strandby Kirkevej lader til at være ryddet og er siden friholdt for beplantning.

Høje målebordsblade

Luftfoto 1945

Luftfoto 2004

Luftfoto 2006

Luftfoto 1954

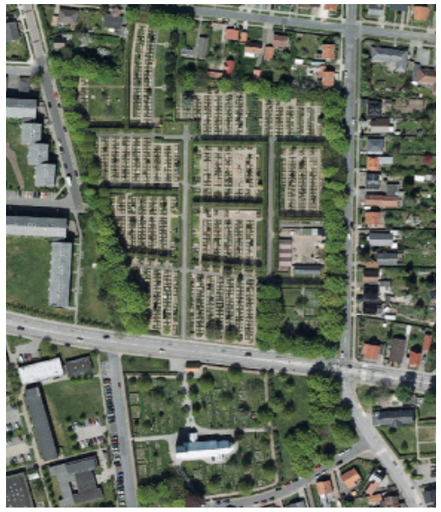
Luftfoto 1999

Luftfoto 1995

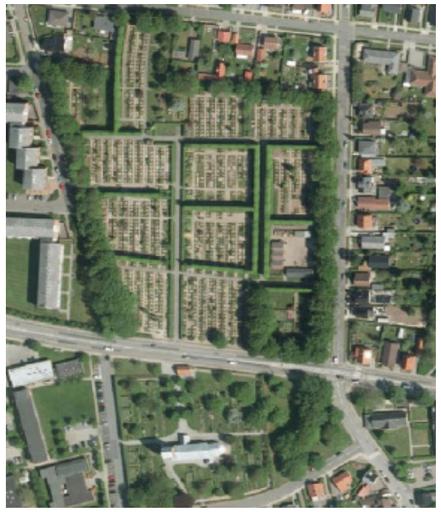
Luftfoto 2002

Luftfoto 2008

Luftfoto 2010

Luftfoto 2012

Luftfoto 2014

NUVÆRENDE FORHOLD

Jerne kirkegård består egentlig af to kirkegårde fordi arealet er gennemskåret af Strandby Kirkevej, som opdeler kirkegården i en nordlig nyere del og en sydlig del, der ligger omkring Jerne Kirke.

Fælles for både den nordlige og sydlige del er, at de støder op til Strandby kirkevej, hvorfra begge områder har hovedindgang. Desuden afgrænses begge områder af fuldvoksne bøgetræer mod øst, enten som et parkareal, som i den sydlige del, eller som en fuldkronet bøge-ramme langs den nordlige del.
De to delområder er meget forskellige i deres udtryk, bl.a. er de etableret i forskellige tidsperioder.

Den sydlige del fremstår klart defineret med egen identitet, hvor kirken er det centrale ankerpunkt. Den gamle del er nogle steder indrammet af en meget bred kampestensmur, der definerer kirkegårdens rum. Rummet er inddelt i fire plæneflader, adskilt af stier. Plænerne er disponeret med urnegrave og enkelte kistegrave. På plænerne er solitære lind og eg, mens en allé af ahorn indrammer hovedstien hen mod kirkedøren fra kapellet.
I kirkegårdens sydvestlige hjørne ligger en gravshøj, der fremstår græsklædt og med få træer.
Ældre, bevarede gravsten er placeret ved højen, der i foråret er præget af blomsterløg.

Den nordlige del af kirkegården fremstår meget åben ud mod vejen, hvor afgrænsningen blot består af et transparent trådhegn.
Den nordlige del er lineær i sin struktur med gravsteder i lange lige rækker, adskilt af grusstier. Denne struktur punkteres dog nogle steder af græs- og grusarealer, hvor gravarealer er nedlagte.
Den overordnede og identitetsgivende struktur dannes af stammehække af lind, der sjældent er set større!

Der er visuel forbindelse mellem de to dele af kirkegården, men hovedstierne ligger skævt overfor hinanden. Den fysiske forbindelse mellem kirkegårdene begrænses af Strandby Kirkevej, som i øvrigt er noget støjgivende.

Det opleves især ved begge områders hovedindgange. Kirkegården er inddelt i et antal afdelinger, benævnt A, B, C, D i den sydlige del og E, F, G1, G2, G3, G4, H, J, K, L og M i den nordlige del.

I den sydlige del opdeles afdelingerne logisk af fire adgangsstier, som næsten inddeler området i en korsform. Det er oplyst, at korsformen har bestemt hvor man tidligere blev begravet. Fx. Personer der boede nord-øst for kirkegården blev begravet i den nordøstlige del osv.

I den nordlige del er inddelingerne mindre logiske i deres struktur og ligger spredt. Der er minimal kontakt mellem områderne i den nordlige del, hvilket betyder at det kan være svært at finde rundt på kirkegården for besøgende. Dette forstærkes af, at de nordlige afdelinger fremstår meget ens, kun afdeling H adskiller sig markant fra de andre.

Trods sin stramme og enkle plan opleves kirkegården flere steder med labyrintiske rumforløb, der på den ene side gør det svært at orientere sig og på den anden side inviterer til at gå på opdagelse.

Kirkegården byder på flere oplevelsesværdier, særligt med sine formklippede stammehække i den nordlige del, men også i detaljen, med plantninger, unikke gravmonumenter mm. hvis historiske vingesus særligt formidles i den sydlige del.

Skolebakken

M

N

H

L

G3

G2

F

NORDLIG DEL

Fortuna allé

K

G4

G1

E

J

Kjersingvej

A

B

SYDLIG DEL

C

D

Strandby Kirkevej

Møllebakken

N

1:1000

RUM OG STRUKTUR

Kirkegårdens rum opstår i et samspil mellem bygningskroppe, træer, buske, stammehække og hække, samt terrænets stigninger og fald, der indrammer og adskiller rum og funktioner.

Den sydlige del indrammes af et stendige og træer. Nogle steder er der visuel kontakt til kirkegården fra omgivelserne, ligesom der er kig indefra kirkegården ud mellem træer. Den sydlige del af kirkegården er præget af fritstående træer og busketter, der danner en punktvis struktur. Nogle steder strukturen tæt, da træerne står med meget lave bundgrene i kronerne. Plænerne danner et roligt, samlende tæppe mellem felterne med grave. Gravhøjen i det sydvestlige hjørne danner rum og komplementær til de næsten plane plæner.

Gamle bøgetræer danner en volumniøs ramme, der favner kirkegårdens nordlige del. Fra hovedindgangen danner høje bøgehække rum og et karakterfuldt kig hen mod fokuspunktet i form af stor atlasceder i kirkegårdens modsatte ende. Det logiske ville være, at denne hovedsti udgjorde kirkegårdens rygrad og hovedakse, men det er ikke tilfældet. Årsagen er, at hovedstiens bøgehække arkitektonisk overdøves af de markante og identitetsgivende stammehække, der indrammer og adskiller afdelinger. De to stammehække, der ligger parallelt med hovedaksen, mod øst, danner en markant tunnel. Denne ligger øverst i kirkegårdens strukturgivende hierarki og skaber derved ubalance i forhold til hovedstiens elementer. Der kan bringes balance i hierarkitet ved at tilføre hovedstien et markant element, så den får status og arkitektonisk magt som hovedakse.
Stammehækkene har store kvaliteter, men syner dog også lidt tunge, da de i bunden danner nogle lavthængende buede forløb, som var det drapperede gardiner.
Stammehækkende tillader dog stadig visuel kontakt mellem afdelingerne, da man kan kigge ind under trækronerne. Udtrykket kan måske lettes lidt ved at løfte underkanten af stammehækkene.
Den nordlige del afgrænses af et trådhegn ud mod Strandby Kirkevej. Hegnet tillader visuel kontakt, men betyder samtidig, at kirkegårdens rum flyder sammen med vejrummet. Derfor bør kirkegården afgrænses af et andet element ud mod vejen, der i øvrigt både udgør en fysisk og mental barriere mellem kirkegårdens to dele.

Kirkegårdens rumlige struktur med hierarkitet af træer, stammehække og gravstedshække. Der ses en tydelig forskel mellem kirkegårdens ældre og nyere del, med henholdsvis lineær og punktvis struktur

Færdselsårer. Hovedaksen, primære og sekundære forløb

Knudepunkter

Indgange

Pejlemærker og kig, der skal arbejdes med

Pejlemærker

Kig

KARAKTERISTISKE OMRÅDER

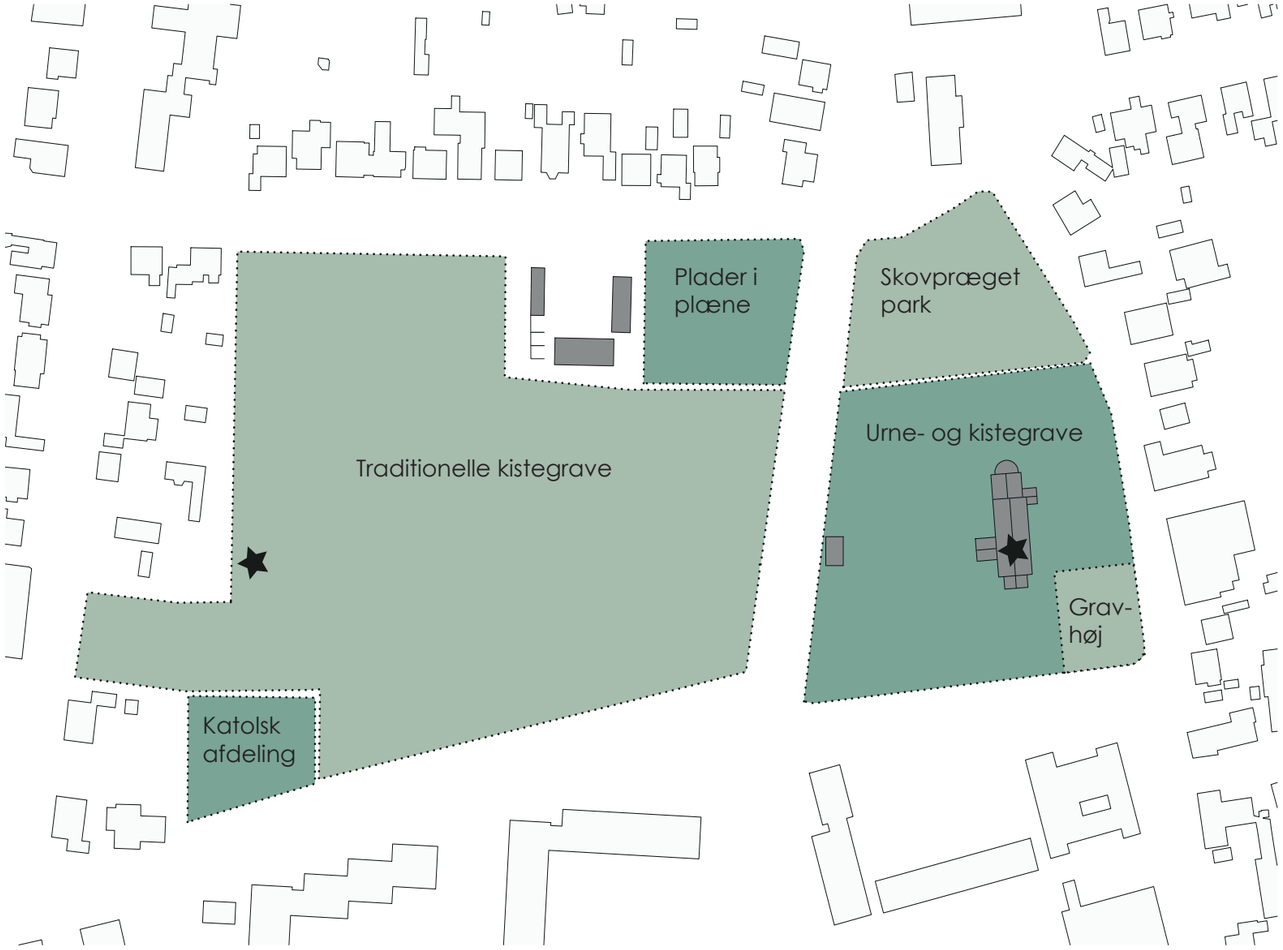
Både den sydlige og nordlige del tilbyder forskellige gravstedstyper i områder med forskellige udtryk.

I den sydlige del af kirkegården adskiller gravhøjen sig fra de omkringliggende arealer, da den fremstår med en tydelig terrænform, langt græs og de bevarede sten, der dog er placeret i en lidt uafklaret orden.

Uden for diget ligger en lille skovpræget park med højstammede bøgetræer, der danner mørke rum og en tæt struktur, der står i kontrast til de lysåbne arealer omkring kirken.

I den nordlige del adskiller området med plader i plæne sig fra områderne med traditionelle kistegrave ved sin plane, grønne flade og klare afgrænsning.

Den Katolske afdeling har ligeledes sin egen identitet skabt af gravstedernes sirlige og rigt dekorerede indretning. Afdelingen ligger i sit eget intime rum afgrænset mod resten af kirkegården af stammehæk.

Sydlig del. Solitære træer danner en punktvis struktur, mens grave danner områder med en underordnet lineær struktur.

Sydlig del. Gravhøj med langt græs. De ansatte lægger på eget initiativ forårsløg på højen.

Sydlig del. Den skovprægede park med skulpturelle bøgetræer, der danner kronetag.

Nordlig del. Plader i plæne i afdeling H, danner et plant gulv, hvor bøgene kaster skyggemønstre.

Nordlig del. En nærmest labyrintisk struktur af lave hække og perlesten med en monumental bagvæg af stammehække.

Nordlig del. Den katolske afdeling har sin egen identitet med flere pompøse og symbolske gravmonumenter.

SYDLIG DEL

Et stendige med varierende bredde og højde indrammer den sydlige del omkring kirken, kun afbrudt af de fire indgangspartier.
Indgangen fra Strandby Kirkevej fremstår som hovedindgang med en stålport uden låger. Stien er chausséstensbelagt og bred nok til rustvogne, der kører til kirke og kapel. Stien er flankeret af en kort allé af seks ahorn, der er optisk ledende hen mod kirkens våbenhus. Ahornalléen er lys om vinteren, men om sommeren kan det fyldige kronetag forekomme mørkt og tyngende.

Ind mod kirken, i hjørnet vest for våbenhuset, står en bondegravsten af granit, som antages at stamme fra før 1594. Det historiske klenodie, kunne placeres i en mere tydelig position, så den fremhæves.

Kirken står på et gulv af chausséstensbelægning, hvis udtryk harmonerer med kirkens udtryk, men belægningens afgrænsning og form virker uafklaret. Chausséstensgulvet er forbundet med alle fire indgange via stier. Indgangene er meget forskellige, men udgør alle en tydelig ankomst til kirkegården og virker næsten ligeværdige. Stierne deler plænen omkring kirken op i fire dele næsten lige store dele.
Mod stendiget i afdeling A og B løber en sti af perlesten langs med stendiget.

Parkering til kirken ligger vest for kirkegården, hvor man ankommer til kirkegården gennem en høj hæk af røn. Sydindgangen, langs Kirkebakken udgår fra et boligkvarter overfor Jerne Kro. Fra krydset Strandby Kirkevej og Skolebakken er ankomsten mindre tydelig, da men skal gå gennem det skovprægede parkareal, før man ankommer til kirkegårdens østindgang. Denne ankomst er meget stemningsfuld og uden en belagt sti. Kigget til kirkegården fra krydset forhindres af bøgetræernes udbredte kroner. Ved at rydde nogle få træer kan der skabes visuel kontakt til kirken fra krydset.
De fire plæner omfatter både urne- og kistegrave, der ligger spredt. Områderne med plade i plæne er indrammede af hække på tre sider. Overstandere af bl.a. lind, eg og birk, samt busketter af fyr og taks og bidrager til at skabe rumforløb, der fremstår lidt rodet,men græstæppet formår at skabe ro.

Græstæppet i kombination med de fritstående træer giver et meget frodigt udtryk til kirkegården, som også styrkes af gravhøjen i det sydvestlige hjørne. Denne fremstår med langt græs og bevarede monumenter. Gravhøjen bidrager til at give kirkegården stemning og fortæller en historie om tidligere tiders begravelseskultur.

Kirkegården kan være meget forblæst med sin beliggenhed på et af Esbjergs højeste punkter. Det betyder, at det her kan være svært at finde læ og få planter til at gro og trives, særligt syd for kirken.

Strandby Kirkevej

A

B

C

D

1:500 N

SYDLIG DEL

Et kig mod Jerne Kirke og de spredte grave på den grønne plæne set fra sydøst.

Hæk af røn på stendige udgør en tæt, grøn væg og ramme.

Granitstensbelægningen følger nogle steder formen på kirkebygningen

Ramme af bøgehæk med blomsterplads og plader er et gentaget element på kirkegåden

Kirkegårdens ældste gravsten på gravhøjen

Et af stendigets mange ansigter. Her mod syd, hvor diget er bredt, lavt og bevokset med urter. Et naturpræget udtryk, som passer godt til udtrykket som landsbykirkegård

NORDLIG DEL

Kirkegårdens nordlige del består af tolv litra; E, F, G1-G4, G, H, J, K, L, M, N, som ikke adskiller sig markant fra hinanden med undtagelse af afdeling H: Plader i plæne, samt den katolske afdeling, J.

Kirkegårdens hovedstruktur tegnes af to tydelige nord-syd orienterede akser omkring stier indrammet af hække eller stammehæk. Tværgående stier mellem de to akser, giver adgang og danner mellemrum mellem de tolv litra, som foruden afsnit H rummer kistegrave med lave tujahække omkring. Alle primære stier i den nordlige del er belagt med klostersten, hvor stierne i gravrummene hovedsageligt består af perlegrus.

Ankomster
Hovedadgangen til den nordlige del af kirkegården sker fra Strandby Kirkevej, hvor der er god visuel forbindelse langs stien til cedertræet i fokuspunktet. Hovedstien er belagt med klostersten, hvis udtryk er lidt ydmygt. Stien er på begge sider flankeret af et græsbånd og bøgehække, der afgrænser mod afdelingerne med kistegrave bagved. Bøgehækkene er mere end mandshøjde så synsaksen har sit eget rolige rum, hvor blikket ikke forstyrres. I græsbåndene er få grave placeret mod øst, hvilket bryder det ellers enkelte forløb.

Der er også adgang til kirkegården fra Skolebakken og Fortuna Allé. Fra Skolebakken findes to indgange til kirkegården, både syd for oplagspladsen, langs kirkegårdskontoret, samt nord for afdeling N. Disse indgange forløber gennem et 1-2- rækket bælte af højstammede bøg og fra Skolebakken ankommer man diagonalt til kirkegården til de to tværakser. Fra Fortuna allé går man inde under den store række bøgetræer , mod den centrale del af kirkegården, ad en klosterstenssti med et let svunget forløb. Der er plæne med buksbom til den ene side og kistegrave med lave hække til den anden. Stiforløbet med de mange forskellige elementer, giver et lidt uroligt udtryk, som med fordel kan tilføres strukturgivende elementer, så øjet kan finde ro.

Mod Kjersingvej indrammes afdelingerne af høje løvtræshegn, primært bøg, som udgør en bastant lodret væg omkring de traditionelle kistegrave med lave, stedsegrønne hække.
Gulvet er perlesten, der med sine lyse farve står i kontrast til de lave, mørke hække omkring gravsteder. De meget lyse stier og flader på nedlagte gravsteder, skaber nogle steder et goldt udtryk. På andre nedlagte gravsteder er der stauder eller buske, hvilket bidrager med et frodigt udtryk og byder på oplevelse af årstidernes skiften. Særligt i afdeling G2 og G3 findes en del ledige gravsteder. Nogle af gravstederne fremstår med stauder og buske, mens andre ligger med en bund af perlesten eller træflis.

Skolebakken

M

N

Oplag

H

L

G3

G2

F

K

G4

G1

E

J

Fortuna allé

Strandby Kirkevej

Kjersingvej

1:500

N

NORDLIG DEL

De bevarede monumenter er placeret på langsiden af hække i afdeling G1, G2 og G3, som historiske monumenter i en hovedsageligt stedsegrøn beplantning.

At de bevarede gravsten er placeret i et sådan forløb betyder, at de opnår status som udstillede monumenter, hvis historie der kæres om. Hvis monumenterne blev samlet i ét område kunne man opnå en stærkere, samlet fortælling.

Mod øst, i afdeling G2, H, N samt delvis i afdeling G3 er jorden meget leret og omsætter dårligt og er derfor uegnet til kistebegravelser. Derfor præges disse afdelinger af nedlagte gravområder og en opløst struktur uden et tydeligt hierarki. Derfor bør områderne tilføres elementer, der giver struktur og identitet.

Kirkegården har en udtryksfuld identitet skabt af de karakteristiske stammehække, som danner tunneler og vægge langs nogle af kirkegårdens rum og enkelte stier. Formklipningen er omstændelig og tidskrævende, men det arkitektoniske udtryk leder tankerne hen på barokkens haver, og findes næsten ikke mage til i landets slotshaver.

I den nordlige del er rummene er meget ensartede og svære at adskille fra hinanden. Adgangen rundt på kirkegården styres af lange, lineære stiforløb. Disse kan brydes nogle steder, så der bliver mulighed for at krydse de lange rækker med grave.

Parallel-akse til hovedstien i form af majestætiske stammehække i en bund af buksbom, der giver et stramt og grønt, karakterfuldt kig.

Bevaringsværdige gravsten præsenteres i frodig, rolig, stedsegrøn bund af vinterglans.

Den katolske gravplads med store, dekorerede monumenter.

Hovedstiens rolige rum og kig hen mod cedertræet som fokuspunkt. På tværs af aksen møder stammehækkene næsten hinanden.

BEHOVSBEREGNING

I "Behovsvurdering for gravsteder 2014 - 2073", 12. august 2014, er der foretaget beregninger af behov for gravpladser og givet nogle anbefalinger til, hvordan behovene kan imødekommes.

Beregningerne bygger på nogle forudsætninger og antagelser, hvor de fleste tager afsæt i de seneste 4-6 års praksis og i kommunens befolkningsprognoser.

Blandt forudsætninger er:
- at udnyttelsen af de 4 kommunale kirkegårde er som i dag
- at andelen af borgere der nedsættes i kiste fortsat er på ca. 22 %
- at andelen af urner der nedsættes er på ca. 78 %

På Jerne kirkegård er udlagt et mindre område i afdeling K til anonyme nedsættelser af urner, men som stort set ikke bruges, en praksis vi foreslår fortsat, bl.a. fordi der ved krematoriet i Novrup tilbydes mulighed for anonyme nedsættelser. Arealet i Jerne kan derfor udnyttes til andet.

Beregningerne medfører følgende behov for pladser på kirkegården:

KISTEPLADSER

Samlet kapacitet	ca. 4.640 pladser
Beregnet behov	ca. 2.250 pladser, inkl. en reserve på ca. 15 %

Udviklingsplanen anviser ca. 2.200 kistepladser. Hertil kommer et ukendt antal kistepladser, der er i brug i afdelinger udenfor de fremtidige områder til kistegravpladser og som kan forblive så længe de pårørende ønsker.
De fremtidige kistepladser er placeret i afdelingerne E og F (570 pladser), G1 og G4 (696 pladser), J (katolsk afdeling, 182 pladser), M og L (464 pladser) og K (338 pladser), i alt 2.250 pladser.

Det skønnes, at omkring år 2040 er antallet af kistegravsteder nede på det beregnede behov, men at der også efter 2040 vil ligge kistegravsteder udenfor de udlagte afdelinger så længe som de pårørende ønsker.

URNEGRAVE

Samlet kapacitet	ca. 1.000 urner i 580 urnegravsteder
Beregnet behov	ca. 2.400 urner i 1.200 urnegravsteder

Udviklingsplanen anviser 1.349 urnegravsteder, dels i afdeling H (551 gravsteder), og til dels i afd. A-D (798 gravsteder).
Størrelsen på gravstederne tilstræbes fremover 1,25 x 1,25 meter.

Ovenstående udlæg vurderes at være fuldt tilstrækkeligt til behovet. Der er i området selvsagt betydeligt mere plads, men med nuværende behov bør der ikke udlægges yderligere.

ANONYME URNER I FÆLLESANLÆG
Tilbydes ikke på Jerne kirkegård idet der ved krematoriet i Novrup er flere områder til anonyme urnenedsættelser.

M
N
H
L
F
A
B
C
D
K
G4
G1
E
J
N

KONKLUSIONER

På kirkegården er der en stor andel kistegravsteder der nedlægges, særligt de, der ligger hvor jorden er leret eller har ringe omsætning. De mange ledige gravsteder betyder at strukturen er under forandring og i opløsning. Det er derfor afgørende, at udviklingsplanen anviser en robust og fleksibel indretning uanset udnyttelsesgraden. Samtidig må kirkegården fremstå helstøbt og karakterfuld. Omlægninger skal samtidig sigte mod at driften bliver overkommelig.

Med afsæt i det fremtidige behov for gravsteder er der god grund til at intensivere begravelsesaktiviteterne i nogle i attraktive rum og omlægge andre rum til andre funktioner. Herved kan brugerne opleve en aktiv kirkegård samtidig med at kirkegården kan optimere driftsindsatsen idet nogle områder ekstensiveres.

KVALITETER OG POTENTIALER

- kirken der ligger magtfuldt placeret i et relativt åbent rum på den sydlige del
- magtfulde rammeplantninger og diget, der favner den sydlige del
- identitetsgivende og arkitektonisk magtfulde stammehække, der adskiller kirkegården fra Esbjergs øvrige kirkegårde
- hovedstien på den nordlige del, der byder på et roligt og karakterfuldt kig
- kirkegårdens frodige udtryk
- mange velafgrænsede rum
- rum til stilhed og fordybelse
- rum med egen identitet og udtryk som f.eks. den sydlige del, præget af historien, den katolske afd. med dekorerede gravsteder mm.
- gode adgangsforhold til både den sydlige og nordlige del af kirkegården

UDFORDRINGER OG OPGAVER

- mange åbne arealer hvor strukturen er i opløsning
- hovedstiens manglende status som øverste lag i det strukturgivende hierarki
- iscenesættelse af 105 bevarede gravminder
- styre og indramme kig til kirkegårdens mest identitetsgivende elementer
- mangel på forskellige typer gravsteder der kan imødekomme flere ønsker og behov
- den manglende afgrænsning mellem den nordlige del og Strandby Kirkevej.
- kirkegården mangler et hieraki i stisystemerne

MÅL

På baggrund af registreringer, analyser, samtaler og workshop er opstillet følgende overordnede mål:

- kirkegården skal fortsat tjene som begravelsesplads for de borgere der ønsker at benytte denne, ligesom kirke og kapel fortsat skal være i funktion

- kirkegården skal kunne opfylde rekreative behov, og oplevelser af forskellig art – med respekt for funktionen som kirkegård

- kirkegården skal fremstå frodig og attraktiv og tilbyde rum for refleksion og sorgbearbejdning

- kirkegårdens bevarede monumenter skal organiseres og præsenteres på en værdig måde

- kirkegården skal fortsat fremstå klart defineret

- kirkegårdens indgange skal fremstå tydelige og indbydende

- Hovedstien skal opgraderes, så den fremstår karakterfuld og med status som hovedakse

- driften skal være hensigtsmæssig, både i forhold til indsatser og økonomi

KONCEPT

Den sydlige del af kirkegården favnes af løvtræer og et stendige, der afgrænser mod omgivelser. Den nordlige del er også favnet af magtfulde træplantninger.

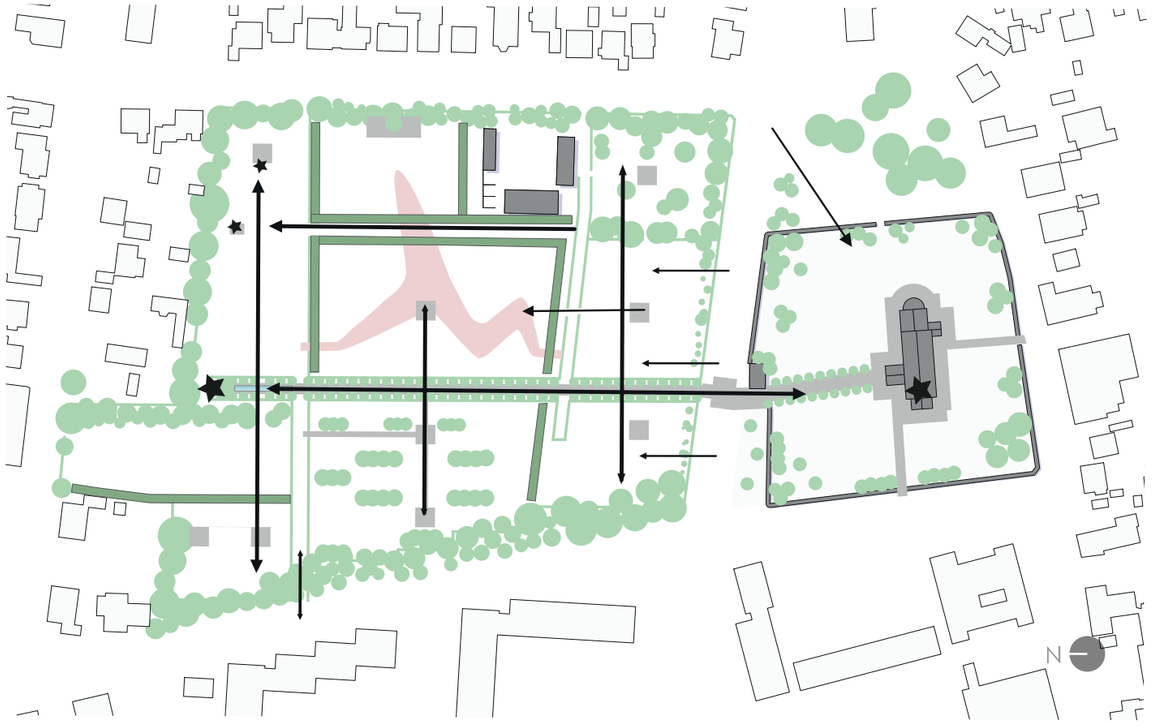
Kirkegården er styrket i sin aksiære struktur med enkle og tydelige kig og forbindelser mellem gravområderne.

Forbindelse mellem de to dele af kirkegården er markeret af en allé, som afbrydes af Strandby Kirkevej, der adskiller de to områder. Alléen danner en tydelig akse gennem den nordlige del, der afsluttes med et spejlbassin og et cedertræ bagved, der danner fokuspunkt for øjet, set fra hovedlågen.

Den nordlige del har en høj udnyttelsesgrad og er disponeret med begravelsesaktivteter i afdelinger, der ligger omkring det centrale parkområde.

På kirkegårdens sydlige del er de historiske fortællinger samlet med diget, kirken, gravhøjen, bondestenen og lapidariet.

Kirkegårdens identitetsgivende elementer, stammehække og kirke er tydeliggjort fra Strandby Kirkevej og iscenesat, så der er plads omkring dem til at opleve dem.

Overordnet er kirkegården inddelt i to:

- Den nye kirkegård - den nordlige del

- Den gamle kirkegård - den sydlige del

Hver del har sin identitet og karakter, som på den nye del er underinddelt i rum med hver sit udtryk.

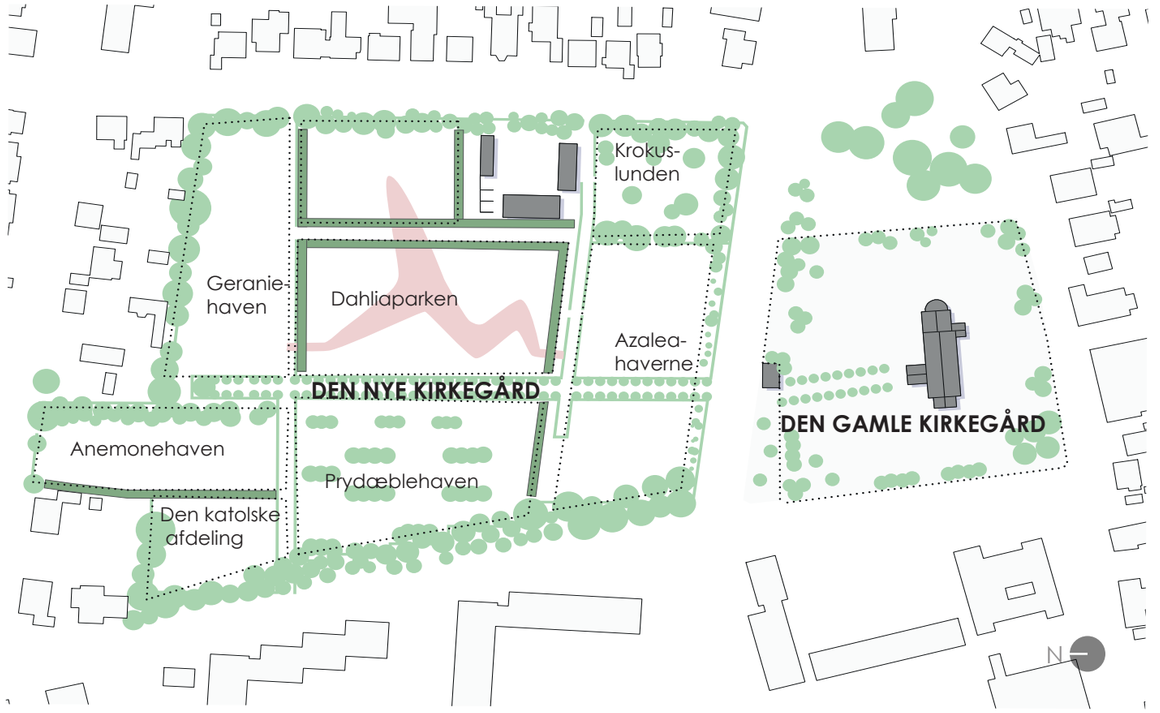
På den nordlige del er gravområderne organiseret omkring et centralt parkanlæg - Dahliaparken.

Nordligst på kirkegården findes tre haver til kistebegravelser: Geraniehaven, Anemonehaven og Den katolske kirkegård.

I den sydøstlige ende er en afdeling til Urnebegravelser: Krokuslunden.

Mod vest findes Prydæblehaven og Azaleahaverne, som også strækker sig øst for hovedaksen. Haverne er til kistebegravelser.

Den sydlige del af kirkegården benyttes til urnegrave og bevarede gravminder.

FORSLAG

Syd for Strandby Kirkevej ligger den gamle kirkegård, mens den anden del ligger nord for vejen. De to dele er arkitektonisk forbundet af en allé af søjleeg, der danner hovedakse og dermed er øverste lag i kirkegårdens hierarki af strukturgivende elementer. Alléen er delt i to, hvis forløb ligger lidt forskudt og er vinklet i forhold til hinanden. Hovedaksens sti er chausséstensbelagt ligesom alléen på den gamle kirkegård.
Set fra indgangen til den gamle kirkegård, danner kirken fokuspunkt for øjet. Står man ved indgangen til den nordlige del og kigger gennem alléen, er det den gamle atlasceder der danner fokuspunkt i den nordlige ende. Hovedalléen er således dét stærke element, der binder de to meget forskellige dele af kirkegården sammen, giver identitet og genkendelighed på tværs af vejen. Rummene på den nordlige del er inddelt af søjlealléen og de magtfulde, identitetsgivende stammehække.
De horisontalt udbredte stammehække underlægger sig søjleegenes strenge, himmelstræbende vækstform, hvorved der er skabt balance i hierarkiet af strukturgivende elementer.

Den gamle del af kirkegården benyttes til forskellige typer af urnegrave, så der fortsat er aktivitet på den gamle kirkegård, ligesom der har været i 1000 år.
Denne del af kirkegården er et åbent rum, hvor kirken har ikonisk virkning med sin centrale placering. Kirkebygningen fra 1100-tallet, gravhøjen, bondestenen, lapidariet og kampestensdiget vidner alle om stedets historie.

På den nordlige kirkegård har hvert rum og gravhave sin egen karakter og udbud af gravstedstyper. Gravhaverne er navngivet efter de planter, der er karaktergivende og de omslutter det centrale rum, Dahliaparken.
Dahliaparken forbeholdt rekreation og aktiviteter i frodige rammer og byder på oplevelser året rundt. Tanken er, at Dahliaparken også kan tjene som bydelspark for beboere i området.

Skolebakken

Oplag

Krokuslunden

Kirkesti

Geraniehaven

Dahliaparken

Azaleahaverne

Strandby Kirkevej

Fortuna allé

Bassin og fokuspunkt

Hovedakse med søjleegalle

Den Gamle Kirkegård
og lapidarium

Kirkebakken

Prydæblehaven

Azaleahaverne

Anemonehaverne

Møllebakken

Den katolske
afdeling

Kjersingvej

N

1:1000

DEN GAMLE KIRKEGÅRD

Den Gamle Kirkegård indrammes af det næsten kvadratiske stendige, som varierer i højde og bredde. Der er indgang til kirkegården fra alle fire sider.
Fra krydset Strandby Kirkevej - Skolebakken er der et indrammet kig til kirken mellem grupper af bøgetræer på det skovprægede parkareal. Adgangen fra denne side er ganske ydmyg og blot et trådt spor.
Fra sydsiden ankommer man til kirkegården fra den ældre del af Jerne. Her giver en ganglåge i det lave stendige adgang til kirkegården. Diget er bevokset med urter, som vi kender det fra digerne omkring mange af vore landsbykirkegårde, hvilket Jerne kirkegård også var engang. Stien til kirken fra sydlågen er chausséstensbelagt, ligesom stien fra indgangen mod vest.
Hovedadgangen sker fra Strandby Kirkevej. Derfra ledes man gennem alléen af søjleeg forbi kapellet hen mod kirkedøren.
Kirken står på et gulv af chausséstен, hvis afgrænsning er en forskydning af kirkens grundlplan, der formidler kirkens asymmetriske form.

Mellem belægningen omkring kirken og diget er græsplænen det samlende tæppe der samler omkring den lineære, nord-sydorientere struktur, som fortæller historien om vor tids rationelle indretning med kistegrave i lange lige rækker.

Kirkegården er udlagt med urnegrave i traditionelle urnegravsteder og urnegrave i fællesanlæg, derfremtræder som staudebed. Staudebedene byder på oplevelser i detaljen med blad- og blomsterfarver og former, mens de tradionelle gravsteder er udformet med en stedsegrøn ryghæk bestående af taks. Længst fra kirken er der spredte egetræer, hvor hvert træ fungerer som centrum for otte urnegrave eller et lapidarium med bevaringsværdige monumenter. Flere steder er der bænkpladser, som giver mulighed for at tage ophold i området.

Sydøst for kirken ligger gravhøjen, som den har gjort det i århundreder. Som komplementær til den klippede plæne fremstår højen med langt græs. Om foråret er der et væld af blomstrende løg på højen. Bondestenen er prominent placeret på gravhøjen blandt højstammede bøgetræer.

Placeringen af gravsteder vil understrege en zonering med kirken som centrum.
Tættest ved kirken ligger gravene i en tæt lineær struktur. Længere ud mod diget løsnes denne struktur og toner ud. Afslutningen af rækkerne er uregelmæssigt fordelt, for at understrege det fleksible princip. Tanken er også at græstæppet og de spredte egetræer danner et grønt bånd og en uformel ramme indenfor diget.
Samtidig er der visuel kontakt både indefra kirkegården mod omgivelserne og omvendt.

Kig til kirken

Kirkesti

Skovpark

Lapidarium under egetræer

Egetræer

Bænk

Traditionelle urnegrave

Kirke

Sti af chaussésten

Bænk

Allé af søjle-eg

Chausséstensplads

Plads af chaussésten

Gravhøj med bondestenen

Urnegrave i fællesanlæg

Egetræer

Egetræer

Strandby Kirkevej

SIGNATURFORKLARING

- Traditionelle urnegrave
- Urnegrave i fællesanlæg
- Urnegrave, plade i plæne
- Mulig gravudvidelse
- Lapidarium under egetræ
- Urnegrav under egetræ
- Eksisterende træ
- Nyt træ

N

DEN NORDLIGE KIRKEGÅRD

Kirkegårdens nordlige del afgrænses af store, magtfulde løvtræer, der favner kirkegården mod nord, øst og vest.
På sydsiden, ud mod Strandby Kirkevej, er afgrænsningen en klippet bøgehæk, der rumligt adskiller kirkegården fra vejrummet. Set inde fra kirkegården dæmper hækken indtrykket af vejens trafik. Set udefra tillader hækken kig ind over kirkegårdens sydligste afdelinger, hvor de øst-vest orienterede stammehække danner bagtæppe lige bagved de sydligste afdelinger.

Fra hovedindgangen, byder alléen af søjleeg på et karakterfuldt kig, der rækker næsten helt ned til den anden ende af kirkegården med den store atlasceder og et spejlbassin for enden. Det lange kig medvirker til at understrege alléen som hovedakse.
Alléen er adskilt fra naborum og indrammet af mandshøje bøgehække bagved søjleegene, der står i en bund af stauder, hvis sammensætning danner rytme og flere oplevelsesmæssige højdepunkter i løbet af året.
Kigget langs alléen inviterer til at gå på opdagelse. Flere steder krydser tværgående stier, så man inviteres ind til de kirkegårdens øvrige rum.

Parallelt med hovedaksen, forskudt mod øst, forløber en majestætisk allé af stammehække. Alléen indrammer et kig langs den delvist grusbelagte sti, der i den nordlige ende afsluttes af en glansbladet hvidtjørn, hvor kronen er klippet i kubeform. Det er et mindre træ end atlascederen, der afslutter hovedaksen, og er således underordnet i forhold til det strukturgivende hieraki. Træets klippede kroneform korresponderer samtidig med de klippede stammehækkes arkitektoniske sprog.
Der er åbent under stammehækkene. Her passerer græstæppet på tværs af alléen og forbinder rummene på begge sider, så alléen danner midterakse i Dahliaparken.

Der er adgang til kirkegården via hovedindgangen, fra Strandby Kirkevej, samt fra Kjersingvej, Fortuna Allé og to steder fra Skolebakken. Alle fem indgange byder velkommen med frodige staudeplantninger. Fra indgangene er der god adgang rundt på kirkegården ad belagte stier, der ligger i et retvinklet net. Stierne byder på kig til andre af kirkegårdens rum og afdelinger, der i fokuspunkterne er indrettet med mindre opholds- og siddepladser.

Skolebakken

Oplag

Krokuslunden

Allé af stammehække

Geraniehaven

Dahliaparken

Strandby Kirkevej

Azaliehaverne

Atlasceder og bassin

Hovedakse med allé af søjleeg

Azaliehaverne

Fortuna allé

Anemonehaven

Prydæblehaven

Den katolsk afdeling

Kjersingvej

AZALEAHAVERNE

Azaleahaverne ligger på hver side af hovedaksen, ud mod Strandby Kirkevej.
En klippet bøgehæk danner afgrænsning ud mod vejen, og inden for denne er der et bånd med grupper af rododendron og bunddække. Mod øst og vest er det fuldkronede løvtræer der danner rum, mens det mod nord er stammehækkene, der danner bagtæppe. Set fra vejen, kan man også opleve disponeringen af de to rum med en ensartet lineær struktur.

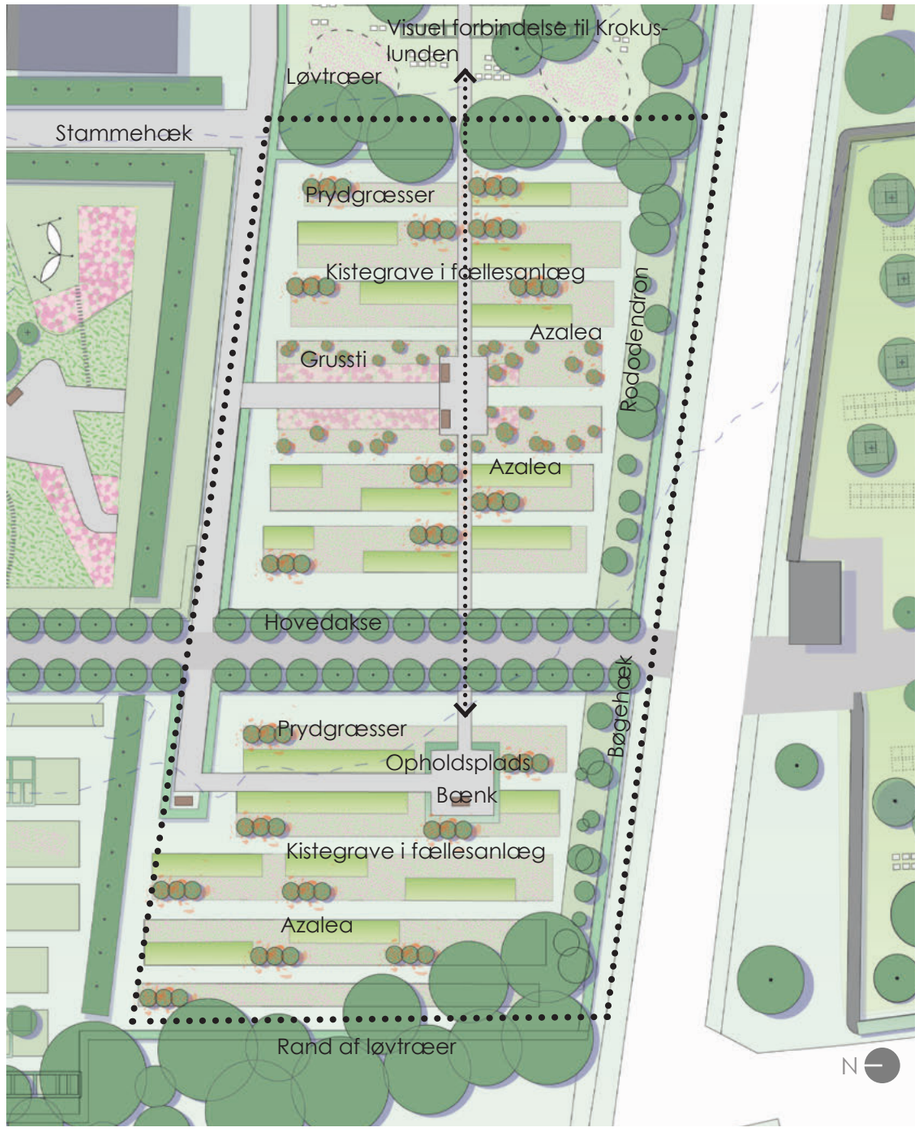
Haverne er rationelt indrettede med kistegrave i fællesanlæg, der ligger i nord-syd orienterede bede, der tager afsæt i den oprindelige struktur. Spredte rækker af azalea og prydgræsser bidrager til at løsne op på det regelmæssige system og skaber labyrintiske forløb. Øvrige bede er fladedækkende stauder.

De to haver er forbundet af en sti med et lineært forløb, der strækker sig fra en grusbelagt bænke- og blomsterplads, i den vestlige del, krydser hovedaksen og leder videre til den østlige azaleahave, og videre derfra til Krokuslunden østenfor.

Den østlige azaleahave er disponeret med en central plads i et stort rektangulært fællesanlæg som en lille have i haven. Denne er karakteriseret ved bunddækkende sankthansurt og tæppepileurt m.fl. Fra pladsen leder en nordgående sti blikket ind mod den centrale Dahliapark.

Azalea om sommeren. Skulpturelle stammer og grene danner oplevelser og strukturer om vinteren.

KROKUSLUNDEN

Krokuslunden er en gravhave med skovstemning defineret af fuldvoksne løvtræer i randen, mod syd, øst og vest. Mod nord er det en 1,5 høj klippet bøgehæk, som afgrænser rummet og tillader kig ind i haven, set fra stien nordfor. Skovstemningen er understøttet af de spredte, friststående træer i klippet græs med plader i plæne.

I plænerne kan de pårørende sætte blomster i nedgravede vaser, så blomsterne ser ud til at gro naturligt i plænen.

Traditionelle urnegrave med lave hække, danner forløb i bånd, der udgår fra en grusbelagt opholdsplads centralt i rummet, som er visuelt forbundet til Azaleahaverne, ligesom pladsen er forbundet med tværstien nord for haven. Opholdspladsen er omkranset af en hæk som indrammer rummet, så man sidder beskyttet.

Krokuslunden består af få elementer og fremstår enkel og stærkt i sit udtryk. Det oplevelsesmæssige højdepunkt er i det tidlige forår, hvor blomstrende krokus danner et violet tæppe mellem felterne med monumenter. Krokus skal alene være en botanisk type i én farve for at sikre det storladne.

Senere hen i foråret blomstrer rododendron under træerne i et bånd mod syd.

Krokustæppet lyser op og bebuder forårets komme.

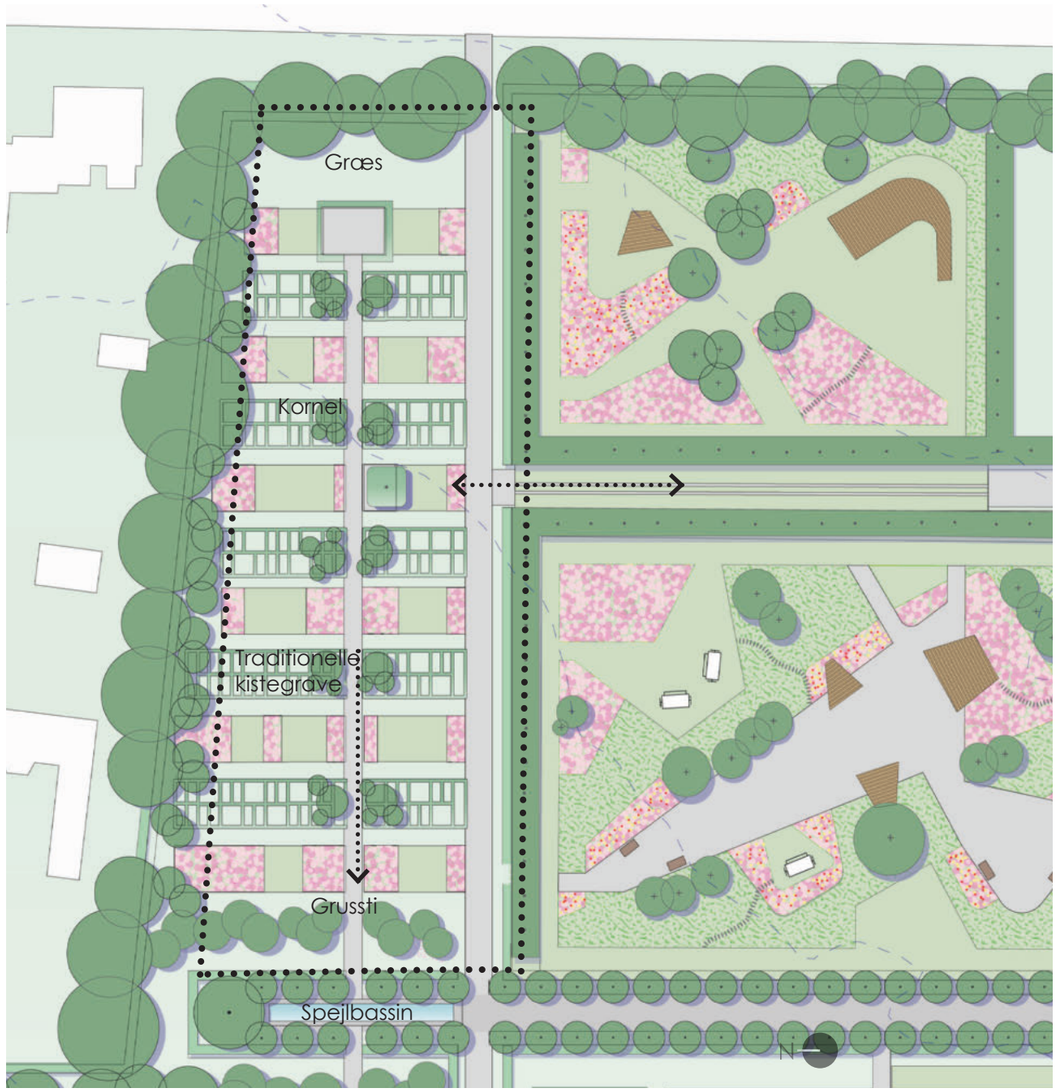
GERANIEHAVEN

Ankommer man til kirkegården fra Skolebakken har man Geraniehaven på den ene side af grusstien og stammehækken på den anden.
Geraniehaven er et anlæg, der stramt afgrænses af stammehæk mod syd og det bløde løvtræsbælte mod nord.
Haven består af et gentaget forløb af traditionelle gravanlæg med lave stedsegrønne hække og kistegrave i fællesanlæg, der skiftevis varierer og skaber en oplevelsesrig bevægelse på grusstien, der strækker sig fra øst til vest i anlægget.

Fællesanlæggene fremstår med geranier, der blomstrer hele sommeren og efterår og danner frodige anlæg i kvadratiske former. De traditionelle gravsteder er flankeret af kirsebærkornel, som danner et rumligt forløb gennem stien.
Mod øst findes en kvadratisk opholdsplads udsparret i bedene med stauder, hvorfra der er visuel kobling ned gennem anlægget til den katolske del af Anemonehaven mod vest.

Mange sorter af geranium er robuste bunddækkere med lang blomstringstid

ANEMONEHAVEN

Set fra indgangen ved Fortuna allé, oplever man øjeblikkeligt stammehækken, der afgrænser Anemonehaven mod vest. Mod øst komplementerer et sammenhængende volumen af rododendron stammehækkens stringente sprog.
Haven er et lyst, åbent og roligt rum med himlen som loft. Den linenære nordsydgående grussti er gulv, mens det er græs mellem de tværgående gravområder.

Fra stien er der visuel kontakt til Prydæblehaven mod syd.

Anemonehaven er disponeret med kistegrave i fællesanlæg, med høstanemoner, kertepileurt og lette græsser, der giver variation og danner en linecær, rytmisk struktur i bedene. Såfremt der skulle opstå behov for flere urnegravsteder i fremtiden, kan nogle af kistegravstederne skiftes ud med urnegravsteder - 1 kistegrav svarende til 2 urnegravsteder.
Anemonernes blomsterstande har et let udtryk, mens græsserne er mere tætte. I foråret er det pinseliljer, der byder på oplevelsesværdi. Om vinteren står græsserne med gyldne vinterstandere.

Høstanemonen har en opret vækst. Med sin sene og lange blomstringstid giver den et farverigt skær sensommer og efterår

DEN KATOLSKE AFDELING

Fra Anemonehaven er der to grusstier der giver adgang til den katolske afdeling, som ligger i kirkegårdens nordvestlige del. Mod øst udgør stammehækken en væg mellem Anemonehaven og Den katolske afdeling og skaber ramme om to fornemme indgangspartier. Rummet indrammes af bøgehæk, som mod nord og vest suppleres med en højstammet løvtræsbælte, der fortsætter langs hele kirkegårdens vestlige del.

Afdelingen er indrettet med traditionelle kistegravsteder og kistegravsteder i fælles anlæg i en rektangulær struktur, der strækker sig fra nord til syd. Begge typer gravsteder er prydet med de unikke katolske gravmonumenter; dels omkranset af lave tujahække, dels blandt farverige stauder som duehoved og storrodet storkenæb i fællesanlæggene.

De traditionelle gravsteder udgør hoveparten af anlæggene i Den katolske afdeling og fællesanlæggene er placeret mod vest, hvor de om sommeren danner et blomstrende lag op mod træbæltet, som korresponderer med stammehækken mod øst.
Centralt mellem to opholdssteder findes endnu et fællesanlæg til kister, som adskiller to stier mellem pladserne. På pladserne kan man på de etablerede bænke sætte sig og iagttage stauderne, der varierer i udtryk gennem årstiderne.

Duehoved udgør et tæt volumen med sine stive stængler og storrodet storkenæb danner bunddække. Denne står med gule høstfarver langt hen i efteråret.

PRYDÆBLEHAVEN

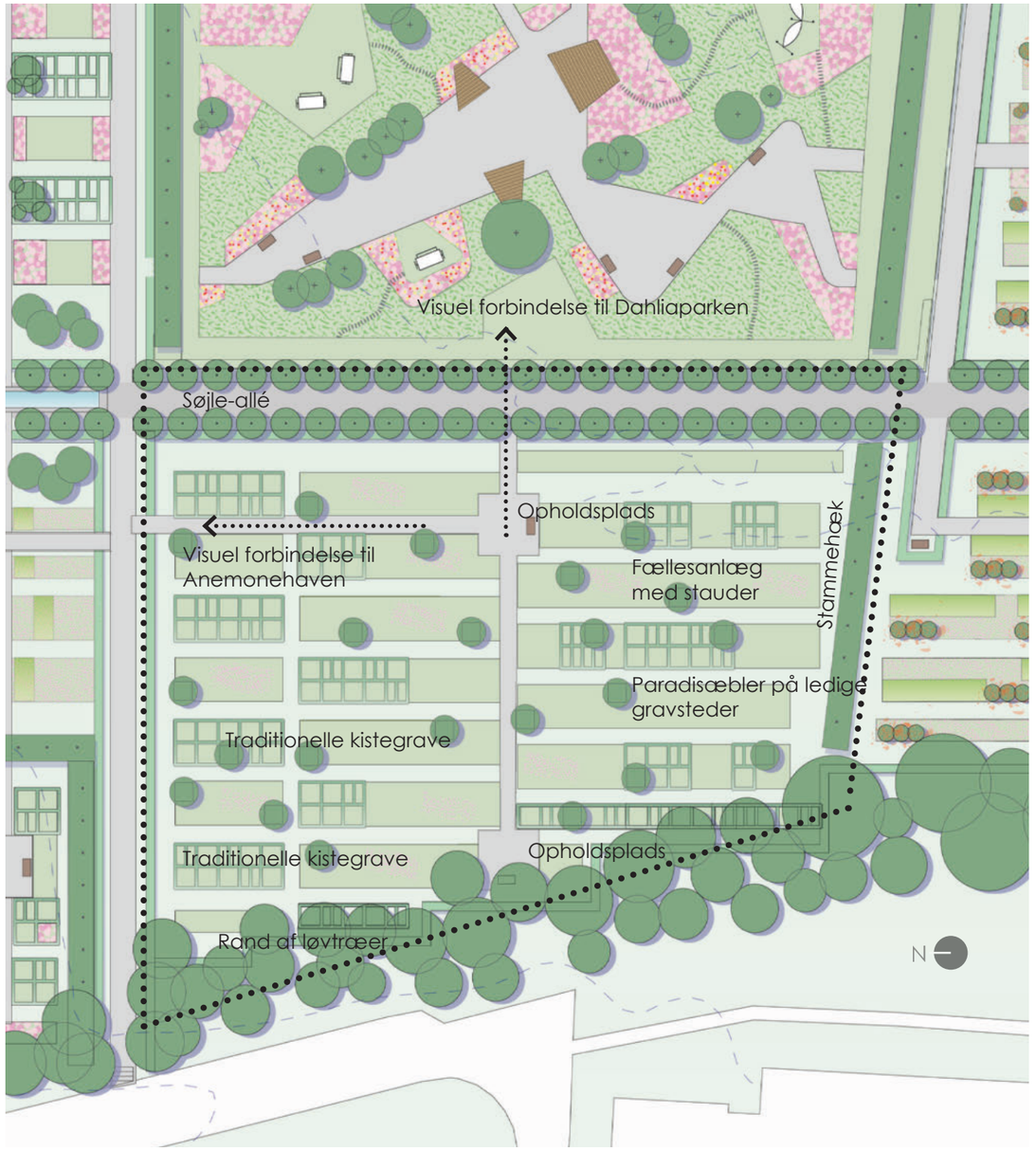
Prydæblehaven ligger placeret i den vestlige del af kirkegården. Rummet er afgrænset af forskellige elementer, men er klart defineret af fuldkronede løvtræer mod vest, mens søjlealléen danner væg mod øst. Mod syd er det en af de karaktergivende stammehække, mens det mod nord er en klippet bøgehæk.

Haverummet er indrettet med en lineær struktur der tager afsæt i den oprindelige og består af kistegravsteder med to forskellige udtryk: Traditionelle, hækindrammede kistegrave, samlet i rektangulære felter samt rektangulære fællesanlæg med stauder og forårsløg.
I fællesanlæggene danner stauderne en blomstrende bund under paradisæbler.
De to gravstedstyper er grupperet i en rytme, der giver variation og oplevelser i en letopfattelig orden.

Haven er indrettet med to kvadratiske pladser, der indbyrdes er visuelt forbundet og i øvrigt også forbundet med den centrale plads i Dahliaparken øst for Prydæblehaven. Pladserne er åbne og indrammes alene af stauder, hvis varierede udtryk kan opleves fra bænkene.

Paradisæbler får ikke kun duftende blomster om foråret, men også flammende høstfarver og æbler der nydes af fugle vinteren igennem

DAHLIAPARKEN

Centralt på den norlige del ligger Dahliaparken som kirkegårdens hjerte.

Dahliaparken består at et østligt og et vestligt rum, som begge er skarpt optegnede af stammehække. Imellem de to rum danner stammehækkene en allé, hvor gulvet udgøres af klippet græs samt to diskrete rækker af bordusten. De sikrer den fortsatte adgang for kirkegårdens maskiner. Græstæppet fortsætter under stammehækkene og forbinder de to rum.

Dahliaparken er disponeret med forskellige blomster- og græshav, der varierer i størrelse og form. Nogle steder skaber formerne nicher, mens de andre steder indrammer forskellige kig.

Gennem parkens vestlige del er der et grusbånd, hvis forløb nogle steder udvides mens det andre steder bliver smallere. Aktivitetszonen er indskrevet i båndet som nicher omkranset af stauder, græsser og dahlia, hvis pasning og drift måske kan varetages af en lokal frivilliggruppe.

Centralt i anlægget vokser et cedertræ. Under træet er der et blødt formet trædæk, som danner visuel forbindelse imellem parkens to rum, samt til Prydæblehaven mod vest og Azaliehaverne mod syd.

Grusbåndet omkranses af et tæppe bestående af enggræs, der er spændt ud til kanten af rummet, som rummer zoner til aktiviteter af forskellig karakter. Her er to hængekøjer, hvorfra man kan iagttage rummet lidt hævet over terræn. Et andet sted åbner der sig et tilbagetrukket rum med to fortællegynger på et græstæppe, der afgrænses af enggræsser og prydgræsser, som skaber bløde bølgende visuelle effekter, når de vejer i vinden.

Skærehaven kan give besøgende mulighed for at plukke en buket.

Fortællegynge til formidling og fordybelse.

Tydelig og skarp grænse mellem uklippet og klippet græs, giver to forskellige udtryk og mulighed for stiforløb

Et skulptutelt træmøbel samler form og funktion.

Dahliaer i blomsterhav skaber en overdådighed af farver og liv.

MOOS

LAND+SKABER